

Tēzes virsraksts: Par atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību; par izlīgumu kasācijas instances tiesā

Tēze Nr.1: Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst Civilprocesa likuma 450.- 454.panta prasībām, Senatoru kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību, ja nerodas šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā, ja vien nav konstatējams Civilprocesa likuma 452.panta trešās daļas noteikumu pārkāpums.

Senāts kasācijas kārtībā vērtē jautājumu par kasācijas sūdzības atbilstību pieņemamības kritērijiem un kasācijas tiesvedības ierosināšanu un lemj par apelācijas instances tiesas sprieduma likumību un pamatotību.

Atsakot ierosināt kasācijas tiesvedību apelācijas instances tiesas spriedums stājas spēkā un tiesvedības process lietā beidzas. Tas nozīmē, ka jebkādu ar šo procesu saistīto papildu jautājumu izskatīšana, kas varētu ietekmēt tiesas sprieduma spēku, izņemot lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, vairs nav iespējama.

Tēze Nr.2: Civilprocesa likuma 164.panta septītajā daļā noteikts: iekams lietas izskatīšana pēc būtības nav pabeigta ir iespējams (..) noslēgt izlīgumu (..). Minētā likuma norma attiecas gan uz tiesvedību pirmās instances tiesā, gan atbilstoši Civilprocesa likuma 428.panta otrajai daļai- uz apelācijas instances tiesu. To apstiprina arī Civilprocesa likuma 223.panta 5.punkts un 440.pants, kas paredz tiesvedības izbeigšanu gadījumā, ja tiesa izlīgumu ir apstiprinājusi. Lai gan Civilprocesa likuma 226.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka izlīgums pieļaujams jebkurā procesa stadijā, patiesībā tas ir pieļaujams tajās procesa stadijās, kad vēl nav pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības. Izlīgums kasācijas instances tiesā, vadoties pēc kasācijas instances tiesas uzdevumiem un kompetences, nav iespējams.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Civillietu departamenta

2011. gada 22.februāra

RĪCĪBAS SĒDES

LĒMUMS

Lietā Nr. SKC-538/2011

Augstākās tiesas Senāta senatoru kolēģija šādā sastāvā:

senators V. Jonikāns

senatore E. Vernuša

senators K. Torgāns

rīcības sēdē izskatīja prasītājas Rīgas Austrumu izpilddirekcijas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010.gada 16.jūnija spriedumu Rīgas Austrumu izpilddirekcijas prasībā pret SIA „Megi M” par nomas līguma atzīšanu par spēkā neesošu un SIA „Megi M” pretprasībā par nomas līguma atzīšanu par spēkā esošu un nomas termiņa pagarināšanu.

Senatoru kolēģija

k o n s t a t ē j a

[1] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas kā apelācijas instances tiesas 2010.gada 16.jūnija spriedumu noraidīta Rīgas Austrumu izpilddirekcijas prasība pret SIA „Megi M” par nomas līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

Tiesa izskatījusi lietu pēc prasībā norādītā pamata: prasītāja uzskatījusi, ka lūdzot nodot nomā telpas [...] ielā 12, Rīgā 651,67 kv.m. platībā un 2002.gada 20.novembrī noslēdzot nomas līgumu, atbildētājas patiesā griba bijusi tikai privatizēt iznomātās telpas, lai iegūtu tās īpašumā. Pamatojoties uz Civillikuma 1415. un 1. pantu, prasītāja lūgusi noslēgto nomas līgumu atzīt par spēkā neesošu.

Tiesa atzinusi, ka prasītāja nav pierādījusi atbildētājas nodomu telpas nevis lietot, bet iegūt īpašumā.

Faktu, ka iznomātajās telpās atbildētāja veikusi pārbūves, noslēgusi telpu apsardzes līgumu, tiesa atzinusi par apstākli, kas norāda uz nolūku telpas lietot, tādējādi izslēdzot iespēju, ka nomas līgums noslēgts tikai izskata pēc un ka aiz tā būtu apslēpts cits darījums.

Vērtējot vienu no pamatargumentiem, kas prasītājas ieskatā pierāda atbildētājas patieso nolūku telpas nevis lietot, bet privatizēt, proti, izvairīšanos no pielīgtās saistības ēku renovēt, tiesa konstatējusi, ka atbilstoši nomas līguma 6.4 punktam atbildētājai kā nomniecei bija pienākums veikt iznomāto telpu kārtējo remontu. Renovācijai, kā to atsaucoties uz Ministru kabineta noteikumiem Nr.112 „Vispārīgie būvnoteikumi” 22.punktu, konstatējusi tiesa, ir kapitālā remonta raksturs un tādu pienākumu pēc nomas līguma atbildētāja nebija uzņēmusies.

[2] Prasītājas kasācijas sūdzībā, apstrīdot tiesas sprieduma tiesiskumu un pamatotību, minēti šādi argumenti:

[2.1] tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1415.pantu, jo par spēkā neesošu pēc minētā pamata atzīstams arī tāds darījums, kura objektīvais mērķis nav nekas neatļauts vai nepieklājīgs, taču tiek pierādīts, ka nepieklājīgs, neatļauts vai uz likuma apiešanu vērsts ir darījuma dalībnieku subjektīvais mērķis;

[2.2] tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1505.pantu, jo ar atbildētājas darbībām ir apstiprinājies tas, ka tā ir uzskatījusi par savu pienākumu telpas renovēt;

[2.3] vienlaikus tiesa pieļāvusi Civilprocesa likuma 97.panta pārkāpumu, jo nav vērtējusi atbildētājas lūgumu izsniegt atļauju renovācijas projekta izstrādei, bet vēlāk- atteikumu renovēt, kamēr netiks izlemts jautājums par privatizāciju, lūgumu atļaut telpas neapdrošināt, kamēr tajās tiks veikta renovācija.

[3] Atbildētājas paskaidrojumos par kasācijas sūdzību lūgts atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību.

Atbildētāja norādījusi, ka tās mērķis ir bijis iegūt telpas lietojumā un to ir realizējusi veicot tajās savu saimniecisko darbību. Tiesības privatizēt nomātās telpas izriet no likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” un tāda vēlme nevar tikt atzīta pretēja likumam vai tikumiem.

Atbildētājas vēlme veikt savu darbību labiekārtotākās telpās un izrādītā iniciatīva pašai veikt renovāciju, neliecina par prettiesiskumu vai to, ka tas būtu viņai no līguma izrietošs pienākums.

[4] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 450.panta trešo daļu kasācijas kārtībā var pārsūdzēt apelācijas instances tiesas spriedumu, ja tiesa nepareizi piemērojusi vai iztulkojusi materiālo tiesību normu, pārkāpusi procesuālo tiesību normu vai, izskatot lietu, pārsniegusi savas kompetences robežas.

Tiesības iesniegt kasācijas sūdzību nenozīmē obligātu kasācijas tiesvedības ierosināšanu.

Augstākās tiesas Senāts civillietas izskata kasācijas kārtībā. Latvijā pastāvošā kasācijas institūta būtiska iezīme ir tā, ka kasācijas instancē izšķiroša nozīme ir nevis pušu interesēm, kas ir pietiekami aizsargātas civillietu pēc būtības izskatot pirmajās divās tiesu instancēs, bet gan publiski tiesiskajām interesēm. Kasācijas instancē tiek skatīti tikai *quaestiones iuris*, proti, jautājumi par materiālo un procesuālo normu piemērošanas pareizību (*Satversmes tiesas 27.06.2003 spriedums lietā Nr. 2003-04-010*).

Līdz ar to Civilprocesa likuma 464¹.pants nosaka pamatu atteikumam ierosināt kasācijas tiesvedību, paredzot:

(1) Senatoru kolēģija atsakās ierosināt kasācijas tiesvedību, ja kasācijas sūdzība neatbilst šā likuma 450. – 454.panta prasībām.

(2) Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi šā likuma 452.panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, senatoru kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos:

1) jautājumā par kasācijas sūdzībā norādīto materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumiem attiecībā uz šo tiesību normu piemērošanu un interpretāciju, Senāta spriedumos citās līdzīgās lietās ir izveidojusies judikatūra, un apelācijas instances spriedums atbilst tai;

2) nerodas šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu, un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā.

Iesniegtā kasācijas sūdzība satur norādi gan uz procesuālo tiesību normu pārkāpumu, gan materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu, kas dod pamatu uzskatīt, ka kasācijas sūdzība formāli atbilst Civilprocesa likuma 464¹.panta pirmajā daļā norādītajām prasībām.

[5] Senatoru kolēģijai nerodas šaubas par sprieduma tiesiskumu un, ņemot vērā, ka izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā, atbilstoši Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2.punktam ir atsakāma kasācijas tiesvedības ierosināšana.

[6] Senatoru kolēģija atzīst par pamatotu kasācijas sūdzībā norādīto, ka jautājuma izvērtējumam par to, vai katrā konkrētajā gadījumā ir konstatējams Civillikuma 1415.panta sastāvs, svarīgs ir darījuma dalībnieku subjektīvais mērķis un vai tieši šis mērķis, kādam noslēgtais darījums kalpo, nav pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem.

Prasītāja nav apstrīdējusi tiesas konstatēto faktu, ka atbildētāja pieņēma un lietoja iznomātās telpas (*sprieduma 8.,9.lp.*), kas apliecina reālu nomas tiesisko attiecību pastāvēšanu un vienlaikus izslēdz šā līguma vērtējuma nepieciešamību pēc Civillikuma 1415.panta kritērijiem.

Senatoru kolēģija atzīst, ka atbildētājas vēlēšanās privatizēt nomāto objektu atbilst likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamu māju privatizāciju” 18.pantam un šī interese atzīstama par tiesisku, ja tiek konstatēta šajā likuma normā paredzēto noteikumu iestāšanās.

[7] Tas, kādā apjomā atbildētājai kā nomniecei bija jāveic remonts/renovācija pēc būtības nav noteicošie apstākļi, lai izšķirtu strīdu pēc tā pamata, uz kāda prasība celta, jo minētie apstākļi nevar būt par pamatu darījuma atzīšanai par spēkā neesošu. Taču tiesa atbilstoši Civillikuma 1505.pantam ir izvērtējusi arī šos jautājumus un vadoties no noslēgtā līguma nosacījumiem ir izdarījusi tiem atbilstošus secinājumus. Kā pamatoti norādījusi tiesa un atbildētāja uzsvērusi savos paskaidrojumos par kasācijas sūdzību, iniciatīva renovēt nomātās telpas nav atzīstama par nomas līgumā pielīgtu saistību, vēl jo vairāk par apstākli, kas varētu izsaukt darījuma spēkā neesamību. Līdz ar to arī arguments par Civilprocesa likuma 97.panta pārkāpumu atzīstams par nepamatotu.

[8] Augstākajā tiesā 2010.gada 14.decembrī ir saņemts Rīgas Austrumu izpilddirekcijas iesniegums, kuram pievienots izlīguma, kas noformēts notariāla akta veidā, ceturtais izraksts.

Pieteikumā lūgts apstiprināt izlīgumu un izbeigt lietā tiesvedību.

[8.1] Senatoru kolēģija atzīst, ka iesniegtā izlīguma izskatīšana situācijā, kad Senāta izvērtēšanai ir nodots jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, neietilpst Senāta kompetencē.

[8.1.1] Senāta kā kasācijas instances tiesas kompetence ir noteikta Civilprocesa likuma 57.nodaļā „Kasācijas tiesvedības ierosināšana un lietas izskatīšana kasācijas instancē” un 58.nodaļā „Kasācijas instances tiesas spriedums”. No šajās nodaļās ietvertajām tiesību normām izriet, ka Senāts kasācijas kārtībā vērtē jautājumu par kasācijas sūdzības pieņemamību un kasācijas tiesvedības ierosināšanu, kā arī par apelācijas instances tiesas sprieduma likumību un pamatotību.

[8.1.2] Senāta tiesvedībā atrodas lieta sakarā ar Rīgas Austrumu izpilddirekcijas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010.gada 16.jūnija spriedumu. Ņemot vērā, ka kasācijas sūdzība, kurā ir tieši lūgts ierosināt kasācijas tiesvedību, nav atsaukta, Senātam šis jautājums ir jāizskata Civilprocesa likuma 464.pantā noteiktajā kārtībā Senāta rīcības sēdē un jāizlemj jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu vai atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību.

[8.1.3] Ja Senāts atsaka ierosināt kasācijas tiesvedību, kā tas ir konkrētajā gadījumā, apelācijas instances tiesas spriedums stājas spēkā un tiesvedības process lietā beidzas. Tas nozīmē, ka jebkādu ar šo procesu saistīto papildu jautājumu izskatīšana, kas varētu ietekmēt tiesas sprieduma spēku, izņemot lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, vairs nav iespējama.

[8.2] Civilprocesa likuma 164.panta septītajā daļā ir noteikts, ka iekams lietas izskatīšana pēc būtības nav pabeigta ir iespējams (..) noslēgt izlīgumu (..). Minētā likuma norma attiecas gan uz tiesvedību pirmās instances tiesā, gan atbilstoši Civilprocesa likuma 428.panta otrajai daļai uz apelācijas instances tiesu. To apstiprina arī Civilprocesa likuma 223.panta 5.punkts un 440.pants, kas paredz tiesvedības izbeigšanu gadījumā, ja tiesa izlīgumu ir apstiprinājusi.

[8.2.1] Jau minēto Civilprocesa likuma 57.nodaļas un 58.nodaļas tiesību normās nav paredzēta iespēja kasācijas instances tiesai lemt jautājumu par izlīguma apstiprināšanu un tas atbilst kasācijas instances tiesas būtībai, jo tai ir jāizlemj jautājums par pārsūdzētā tiesas sprieduma likumību un pamatotību.

Izlīguma apstiprināšanas sekas ir tiesvedības izbeigšana, taču Civilprocesa likuma 474.pants paredz iespēju izbeigt tiesvedību, turklāt atceļot apelācijas instances tiesas spriedumu, tikai gadījumā, ja apelācijas instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 223.panta noteikumus.

[8.2.2] Civilprocesa likuma 226.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka izlīgums pieļaujams jebkurā procesa stadijā, taču kā norāda iepriekš veiktā analīze, patiesībā tas ir pieļaujams tajās

procesa stadijās, kad vēl nav pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības. Izlīgums kasācijas instances tiesā nav iespējams.

[8.3] Civilprocesa likuma 224.pantā ir noteikts, ka par tiesas lēmumu izbeigt tiesvedību var iesniegt blakus sūdzību. Minētā norma nepamatota lēmuma pieņemšanas gadījumā aizskartajai pusei/pusēm dod iespēju panākt tā atcelšanu un tiesvedības turpināšanu. Izlemjot jautājumu par izlīguma apstiprināšanu un tiesvedības izbeigšanu Senātā, šāda likumā paredzētā iespēja pusēm būtu liegta.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464.panta sesto daļu, 464.¹ panta otrās daļas 2.punktu, senatoru kolēģija

n o l ē m a

Atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar prasītājas Rīgas Austrumu izpilddirekcijas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesa kolēģijas 2010.gada 16.jūnija spriedumu.

Atdot Rīgas Austrumu izpilddirekcijai iesniegumu par izlīguma apstiprināšanu un tiesvedības izbeigšanu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators	<i>paraksts</i>	V. Jonikāns
senatore	<i>paraksts</i>	E. Vernuša
senators	<i>paraksts</i>	K. Torgāns